

LIBURVAK

HISTORIA DE LA LITERATURA VASCA. *Luis Michelena*. Ediciones Minotauro. Biblioteca Vasca. VII. Madrid, 1960.

Minotaurok liburu-sail polita agertu digu aspaldi ontan euskal gaiez, eta auxe azkenengoa. Ots aundia atera du beronen irteerak: egunkariak beintzat asko goratu dute, eta ez arrazoi gabe nere ustez. Ziñez, ba-genuen orrelako liburu baten premia. Utsune agiri bat betetzera etorri zaigu. Egia da Orixen jaunak Euskal Literaturaren Edesti bat idatzi zuela Euskal Esnalean (1927 gn. urtean), baiña aldizkari baten orri-tartean galdurik dago eta ezta gaur eguneon samur arkitzen. Mitxelena jaunak bikainki bete du bere egitekoa, berak dakian bezelaxe. Bere liburua laburpen bat da, eta laburpen bezela ezin ziteken ez obekiago eta ez geiago ere itz gutxitan esan. Irakurleak ba-du emen gure literaturaren gain-begiratu oso, zeatz eta orokarra, ikuspegi laburrean bada ere. Gaiñera bertan adierazten zaio nun arkitzen diran jakingarri geiago jasotzeko iturriak. Liburua bibliografia oparoaz orniturik dator, iritziak eta epaiak ere zuzen eta tajuz emanak daude. Lan au 1958 gnean. azaldu zan "Historia General de las literaturas hispánicas" delakoan. Gero, uraxe bera pixka bat osatu eta borobildua, orain liburu berezi bezela azaldu da.

Ba-du liburu onek alako oztasun bat, gure artean oso gutxitan ikusten dana. Bai, egia, ez gaude ola *usatuak*. Esan nai det buru otzez eta erruki gabe salatzen dituala gure akatsak, euskaldunak eta bereziki gure agintariak kultur-gauzetarako erakutsi duten ajolakabea ta girorik eza. Idazleen goibea neurtzean ere murriz eta ertsi azaltzen zaigu geienetan. Oztasun au da, iñundik ere, liburuaren alde on bat.

Komunisten arteko jakintsuak ez omen diote ezeri ainbeste bildur, nola objetividadeko pekatuari. Guk ere sarritxo orrela jokatu degulakoan nago.

Liburua laburpen bat dan ezkeru, idazle askoren berriak eta xehetasunak emateko eztu tarte aundirik. Askotan aipatu besterik eztitu egiten, baiña ajola aundikoak diranean argitasun eta iritzi oso maitatsuak dakartzki. Batzuetan bearbada trinkoegi mintzatzen da. Gai auetan zerbait sartua dagoenak jasoko du lerro batzuen nondik-norakoa, baiño besteak nekez.

Dana dala, Euskal Literatura bere osotasunean oso urbildik eta are barnetik ere ezagutzen duela erakutsi digu Mitxelena jaunak.

Irarkolako makurrak askotxo ditu liburuak, baiña ez tira ajola aundikoak.

Gure izkuntzako testu zaar batzuek ere aipatzen dira liburuan. Bearbada oien artean sartu zitezken Fray Diego de Estella-ren etxe-ko arma-arri-itzak ere: "Garean garean legez" (Ikus Aita Sa-güés, O.F.M., Fray Diego de Estella, Madrid, 1950; 142 orr.). Biz-kaitarra zan etorkiz, Zalla-aldekoa, etxe-famili ura, eta ala ez gaitu arritu bear itzok bizkaieraz badaude.

Erromako Eliza beti izan dala susmoti eta aiher, dio, latíñaz beste izkuntzarik liturgian onartzeko. Ba-diteke. Ala ere esan bear da Zirilo ta Metodio anaiak Erromako Aita Santuaren baimenarekin egin zutela beren lana. Eta San Irineo, Lion-go Apezpikuak, griegoz idatzitako bere liburuan, auxe salatzen digu, alegia: "Non autem exquires a nobis, qui apud Celtas commoramur, et in barbarum sermonem plerumque vacamus, orationis artem..." (Adversus haereses I, Praef. 3). Onek esan nai du, noski, ark ere zelta erabiltzen zuela; eta erabilli bearke, jendeak besterik ezpazekian.

Gaur ezin dugu asmatu nola ainbeste mendetan Elizak euki izan dituan bere semeak Kristau Dotriñan geiago eskolatu gabe. Izan ere arrigarri egiten zaigu, baiña gure errian ezezik beste lurraldeetan ere berdintsu gertatzen zan Trentoko Batzarra baiño leenago. Irakurri besterik eztago Maestro Avila-ren "Memoriales para Trento", Aita Camilo Abad-ek agertarazi zituanak: an ikusten da narrugorrian nolakoa zan kristau erriaren ezjakiña, dotriña faltaz. Maestro Avilak Andaluziako eskualdea ezagutzen zuen eta alderdi artako xehetasun polit asko ematen dizkigu.

Euskalerrian ere Trentoko Batzarraren inguruan ikusten dira lenngo saiaketak ezjakin beltz ura uxatzeko. Bernal Díaz de Luko grabarrak, Kalahorrako apezpiku zelarrik, San Iñaziori idatzi zion Erromara, Euskalerrira bere seme batzuk bidali zitzala eskatuaz, gaitz oni sendagarri pixkat emateagatik. Aita Otxoa erronkariarra eta beste batzuek etorri ziran. Oietako batek, Zarautz Anaiak, 1560 ur-

tean, onela idazten zion Aita Láinez, jesuisten buruzagiari: "La ignorancia de los pasados ha sido tan grande, que entre muchos de los viejos son muy raros los que saben santiguarse y las oraciones." Eta Aita Otxoak, bere lanen berri emanaz, ara zer jakinarazten dion Láinez berari: "El ejercicio que por acá se usa es enseñar la doctrina cristiana en bascuence tomándola muy bien; y en poco tiempo aprenden las oraciones y mandamientos de la ley, y los de la yglesia y artículos de la Fe." "Es cosa de oyrles por los caminos y montes a los pastorcillos y marineros que van a pescar, van cantando ella." (Ikus Aita Miqueleiz, S. J., Apuntes biográficos del P. Miguel Ochoa, Kanpionen itzaurreakin.)

Orain arte ere gauza jakina zan Mogeldarrak Erriojako Alfaron izan zutela jatorria. Azken udara ontan ikusi al izan det Alfaroko San Migelen elizan Juan Antonioren aitoren aitaren bataio-agiria: 1664 ko Mayatzaren 1-an. Andres Noguel deritza: argi-argi dago N-kin eskribatua. Beraz, n-tik m-ra aldatu zan gero deitura ori, eztagu nola.

Neronek ere egiña dut Euskal Literaturaren Kondaira bat. Urkijo Mintegiaren aginduz artu nuen lan au, orain lau-bost urte, eta uste dudanez, laister azalduko da. Beste au baiño zabalagoa da, idazleen berriak ematean geixego luzatzen da. Mitxelenak aurea artu dit, baiña euskaltzaleen artean aaztuxea genuen sail ontan jakin-gosea piztuzeko ondo etorriko dira bai bata eta bai bestea. Ze idazle izan dituan euskerak, beren liburuak, beren ideiak, menderik mende idazteko moldean izan diran goraberrak: guzti ori jakitea, gure mintzoa sustraitik menderatzeko eta berari ospea emateko ere bide on bat izan ditekela errez ikusi leike.

VILLASANTE.

BRABANTE-KO GENOVEVA-REN BIZITZ ARRIGARRI MIRAGARRIA. Egilea *Kristobal Schmid*, euskeratzalea *Gregorio Arrue*. Añamendi Sorta. Itzaropena Argitaldaria, Zarautz'en, 1960.

Liburu onek, irakurle, Proust, Joyce edo Faulkner'en bideetatik urruti xamar eramango zaitu. Eztizu buruasterik emango eta etzaitu pakatu-malda limurietan beera amilduko.

Den bezalakoa da, ori bai, eta ezta arpegirik izkutatzen. Birtuterik birtutetsuena erakusten dute onek eta gaizto bakar bat besterik ezta agertzen liburu osoan, nai-ta-ezkoa delako gaifiera, onen ontasunak argiroago distia dezan. Eugène Sue edo Xavier de Montepin'en munduan gaude; sugeak Paradisia pozoitu baiño leen ordea.

Gregorio Arrue ezta, jakiña dago, liburu onen egillea. Itzultzea izan zen beti aren lana: erderatik euskerara eta euskeratik euskerara. Badirudi gaifiera (besterengandik artu dut berri au) liburu au 1885'ean Tolosa'n argitara baiño leen agertu zela, Tolosa'n bertan, 1868'an, beste "Santa Genovevaren vicitza" bat, "persona prestu guztientzat, baiña berezkiro amakin beren seme alabentzat ere egokia".

Gerozkoan, guztiok dakigu edo erraz iger dezakegu zenbat biotz prestu —Europa'ko aizeek geiegi kutsatu etzituztenak, naiz kondaira au ere andiz zetorkigun— ukitu dituzten Genoveva'ren poz-naigabeek samurraren samurrezko negar-orritsetan. Erri-literaturan izan duen oiaztuna ere —Juan Krutz Zapirain lekuko— ezaguna da.

Irabazi ederra izango du euskerak, nere ustez, liburu au berriz argitaratzearekin, izango baititu berriz ere irakurle ugari. Gerok ere, onelakoxe ixtorio bakunak aurtzaroko laiñartean utzi uste genituenok, ezкера galduan irtengo irakurtzen badugu. Arrue etzen noski bere biziko estilista, baiña ongi zekien orratik bere lanbidea buru batetik bestera. Eta agi danean obeto ikasten zuten lanbidea garai artan gurean baiño.

LARTAUN EGUZKI-SEMEA. Egillea *José Luis Muñoyerro*, euskeratzallea *Miren Arantzazu Urreta*. Itxaropena Argitaldaria. Kuliska Sorta, 39-40'garren zenbakia. Zarautz'en, 1960.

Brabante'ko Genoveva'ren kondairak Xavier de Montepin badakar gogora, Arakistain'ez oroiterazten gaitu beste onek. Oifarrriak, beraz, joan den mendean ditu eta are antziñago, Lelo'ren kantuaeren inguranean:

*Orai bi mila urthe hainitz Erromano
Gerlan etorri ziren Eskual-herriraino.
Kantabre hazkar heiek zioten oraino:
"Nahiago dugu hil sumetitu baino!"
Hitz hori ezta galdu orai arteraino.*

Arakistain ezkerok, zurrumurru zital bat barreatu da bazter guztietan: gure arbasoek, alegia, erromarrei gogor egin bearrean, ez omen ziren aiekain gaizki konpondu, kantauriar basatien kaltean. Alaz ere, Muñoyerro jaunak, Txirrita'k bezalaxe, ezta marmar orien berririk

edo, obeto esan, entzungor egin die. Emen ageri zaizkigun Euskalerriko seme-alabak Ibarguen-Cachopin-ek ain gogozko zituzten aiek berak dituzu:

*Beren bazter librotan deusen
Beldurrik gabe hasiak;
Irrintzinaz gudura oldartzen,
Gero han ezin heziak.
Hek amorrik eman baino lehen,
Hiltzera zauden guziak.*

Liburua poliki eta txukunki itzulia dago, 1930 inguruko izkuntza garbituan eta laburtuan. Orduko moda berriak gaur zaartuxea dirudi batzuetan.

ESTONBA'TAR JOXE MANUEL. *Izartxo (Bigarren gizaldiko elezarra)*. Itxaropena Argitaldaria. Kuliska Sorta, 33-34'gn. zenbakiak. Zarautz'en, 1959.

Gure arbaso zaarrak berriz ere. Ez, ordea, Lekobide eta Lartaun bezain azkarrak ez basatiak.

Berandu nabil liburu onen berri ematen, baiña berak ere aspaldi xamarreko berriak dakarzkien ezkerok... Kristo'z gerozko bigarren mendekoak edo omen dira, Alzate'ko Jauna baiño pixkaren bat leenagokoak.

Kristautuxea zen Euskal-erria Alzate'koa mundura zenean. Berri Onaren leen otsak entzuten ditugu berriz doi-doi emen, Erko gazte bizkorrak Erroma'tik ekarriak, gaitzik gabeko jentil-aldi lilluragarrian bizi baitziren artean euskaldunak. Eta Berria entzun orduko nekerik gabe makurtzen da lege berrira Izartxo, jentil-baratze artako lore zoragarria.

Gure arbaso oriek, zenbaitek besterik uste badu ere, pake ederean bizi ziren erromarrekin, naiz pagano naiz kristauekin, Erko gazteak batez ere eztu adiskide oberik, gure mendean Basterra'k sortuko zuen Vírulo azkarraren aitzindari zuzenari zegokionez.

Lurralde atsegin artan etzen ia sugerik. Tartalo eta Basajaun itzalak ere umeen parragarritarako obeak ziren beldurgarritarako baiño.

Sugearen antzekoena, Basurdi (Baroja'rena bezala, ezta Basurde'raiño eltzen). Izartxo dela bide maitemindurik ibiltzeaz gaiñera, zenbait erromar errugaberen lepoak moztuak ditu bidenabar, F.L.N.-ko buruzagi baten eran. Sutu da biziro Erko zintzoa, baiña, eskuak odolez zikin ditzan baiño leen, bere buruari ematen dio Basurdi'k merezi duen eriotza, Aita Gaucher mistelagillearen diñakoa, ardo-kupel batean murgil egiñaz. Arek ere kanta zezakean, Erko'k bezain ongi latiñez jakin balu:

*Mihi est propositum in taberna mori.
Vinum sit appositum morientis ori.*

Gure asaben alde zerbait esan nai nuke azkenik: Erko jaio baiño leenago bazekitela noski burnizko goldeak egiten, örrelakorik agertu baita Euskal-errian, Etxauri-aldean oker ezpanabil. Eta meatze-lanetan ere bazekiten zerbait, Erko'k lanbidea Erroma'n ikasi aurretik. Cesar'ek dionez, akitanoak —gure senideak— trebeak omen ziren zula- eta bete-lanetan: "...propterea quod multis locis apud eos aeriae secturaeque sunt".

Izkuntza bizia eta lasterra du liburu onek, baiña maiz lurrari muin egiten dion lasterkariarena. Orraztaldi on bat eraman zezakean argitara baiño leen.

FR. JOSEBA INTXAUSTI, O.F.M. *Euskal-aditza. Gipuzko-bizkaierak. Paradigmas verbales y método racional para su estudio.* Arantzazu'n, 1960.

Fr. J. Intxausti gazterik egin da izen on baten jabe euskal-idazleen familia urrian. Argitara dituen idazlan bikaiñiek geiagoren zai utzi gaituzte irakurle asko.

Gure mintzabidera biurtu ditu begiak oraingoan, guztioi bein edo bein gertatzen zaigun bezala. Eztabil, ordea, berak orrela dio, jakin-

tza-lanean euskal-aditzaren misterio illunak argitzen edo, euskal-irakasle eta ikasleei bide eroso bat eskeiñi naiean baizik, aditz-jokoaz neke geiegirik gabe jabe ditezen. Ikasgaiak maillan maillan banatze-koak dira, egillearen asmoz, eta gramatikaren osifietan ito nai ez tute-nentzat ere badakarzki adizki-listak, bear dutenean bear dutena billa dezaten.

Asmoa ederra da batetik eta ongi burutua dago bestetik. Formak geienetan jatorrak dira, iturri onetatik artuak, aspaldi eztuela Aita Omaetxeberria'k egin zuen liburukoan antzekoak. Baditeke iñoiz edo bein gipuzkera eta bizkaiera elkarrengandik baztertuegiak agertzea, batzuetan Gipuzkoa'koak berriegiak direlako eta beste batzuetan bear bada Bizkai'koak. Baiña nor naiz ni Bizkai'ko euskalkiaren legeak azaltzeko?

Oar kritiko batzu egin dizkiot liburu oni beste nonbait. Teorien aldetik, ordea, ots, egillearen asmo nagusiarekin zer ikusirik ez tute-rak. Oriek gora-beera, guztion mesedetarako izango da noski liburu au.

KEREXETA'TAR JAIME. *Jesu-Kristo Gure Jaunaren Barri Ona. Lau Ebanjelioetatik itzez-itx atera ta laurak alkartuta.* Bilbao'n, 1960.

Orra or garbiro aditzera emana "Arantzibia" olerkari azkar eta langille ugariak agitara berria duen liburuaren izaera eta gaia. Beste orrelako bat, guztiok dakigunez, Iraizoz'ko Polikarpo Aitak agertu zuen Iruñean, 1934'ean, arimen onerako eta irakurle askoren atse-giferako.

Egillearen izenak bakarrak aski esaten du emen erabilli dituen arretaz eta txukuntasunaz. Izkuntza etzen emen nagusi, egilleak "Ataria"-n azaltzen digunez: "Ori dala-ta, alegin biziak egin dodaz, euskeraz jartean, al bait ulerterrazena izan dadin... Darabildazan itz batzuei buruz, barriz, ez difiot guztiak len sortuak izan ziranik (beste izkuntzetan, bere, bardin jazoten da); baiña gure arteko idazlerik geienak onartu ta erabilli dabezan ezkerro, neuk bere ba-darabildaz. Orraitiño, obeto ulertzearren —naiz-ta azaleko lanaren itxura ta

dotoretasuna zerbait galdu—, sarritan mako-barruetan itz errezagoa-
edo jarten dot, batzui ta besteai eder egin naiez, ta erri xeari onura-
korragoa izan dakion, batez bere.”

Txit dotore azaldu da liburua, paper bikaiñean eta azal bikaiña-
rekin, eta txit merke, merke baiño merkeago: 25 eta 15-na pezeta,
irureun ta berrogeitamar orrialdetik goragokoa izanik. Erruz saldu
da Bizkai'an, dakidanez, eta andik kanpora ere zabaltzea merezi luke.

Zorionak, “Arantzibia”, biotz-biotzez, eta aurki arte. Luzaro gabe
berriz ere topo egin bearrak gera, noski, beste askotan bezala, aldiz-
kari onen liburu-saillean.

JOSE ESTORNES LASA. *Cómo aprender el vasco fácilmente*
Editorial Itxaropena. Zarauz, 1960.

Jose Estornes aspaldiko adiskidea dut. Aspaldikoa benetan, ogei
ta geiago urtetan ezpaitut ikusi. Eztauzkat orratik aazturik Santan-
der-aldeko atsedeen-leku batean egin genituen izketa luzeak, Etxe-
goien genduela irugarren, munduaz eta mundua sabelean daraman
arrai galantaz.

Geroztik ona, munduan barrena eraman badu ere akitaniarren,
erronkariarren eta Estornes'tarren zoriak eta oldarrak, ezta orren-
bestez Euskal-erriaz aaztu, Estornes'tar bati dagokionez. Lekukorik
bear duenak emen dauka Caracas-inguruko bazterren batean ondu
duen liburu apain au: ezta gramatika, berak azaltzen digunez, egu-
noroko ikasbide bizia baizik.

Liburua guztira ederki egiña dago eta ezin obeki argitaratua, ar-
pegi alaieko irudi politekin. Euskal-zatiak geienbat errazak eta ego-
kiak dira, maillatan ongi ipiñiak, eta oarrak ere erosoak sor ditezkean
eragozpenak desegiteko.

Ezta utsik gabea, liburuak berberak aitortzen duenez, egillearen
bizkarrera erruak egotziaz: “Uts asko ditudala badakit, baña ez da
nere errua, egillearena baizik”. Ona batzu: grafia aldetik *s* ta *z*-
k naaspilla andi xamarrean dabiltza —erderazko utsak ere badira zen-
bait—, aukeratu diren zatiak batasun gutxi ageri dute eta zenbait
esaera arrigarri arki ditezke liburuan barrena.

Zatien batasunik ezak gora-beera andiak dekarzki joskeran eta batez ere itzetan. Noizpeinka ao-izkerara joera duen egilleak sartzen ditu zenbait *orlegi*, *akeitetxe* eta antzeko, gero urrengoan *dolmenak* aipatzeko: onexek arritu nau, Zabalkundea'ko liburu batean ikasi bainuen zer izen zituzten euskeraz. Esan dezadan bidenabar, egokitu den ezkerro, gure arbasoek etzituztela etxeak egurrez egiten, egurra surtarako gordetzen zutela. Badira ere zenbait *larunbatan*, *biotsan*, *enborran*, firmadunak gairera batzuek: *metri causa* sartuak bide diren arren, obe litzake noski euskaldun berriari orrelako aldrebeskeriarik ez begien aurrean ipintzea.

Ikasbide bat egiterakoan xedeak ongi mugatu bear genituzke, aurren aurrenik. Zer nai genduke ikasleak ikastea? Euskeraz mintzatzan? Mintzatu bear baldin badu, gauden euskaldun kaxkarrekin mintzatu bearko du eta ez etorkizun eder bezain ametsezko batean izan ditezkean euskaldun landu eta apainduekin. Ikasleak jakin bear duena da, bada, gaurko euskaldun kaxkarren izkera, apurren bat orrazturik geienez ere, eta oriek maizenik darabilzkiten itzak eta esaerak. *Maizenik*, ori ba itza. Orretarako aztertu egin bearko da noizpait zein diren egiaz, ez gure ustez, maizenik erabiltzen ditugun itzak eta formak.

Orrexegatik liburu onek azken aldean dakarren iztegitxoia zearo eraberritzekoa da edo zearo kentzekoa. Zer arraiotarako bear du euskaldun berriak jakin nola esaten diren "apogeo" eta "perigeo"? (Nola esaten diren?). Bada ordu gure egitekoari lot gakizkion (euskera irakastea bada, aalik ongien eta errazen irakasteari), odeietatik apur batez jetxiaz.

Gogoz artu dute askok liburu au leen argitaraldian eta are gogozago artuko dute beste argitaraldi obetu batean. Aski litzake orretarako izkuntz-irakaskintzaren teknikak egin dituen aurrepenak gogoan edukitzea. Eta badakit eztiotela sekula muziñik egin Estornes'tarrek ez teknikari eta ez aurrerapideari.

* * *

EUSKAL-ALDIZKARIAK.—Euskal-aldizkariak izan oi dituzte, illargiaren antzera, beren gorakoak eta beerakoak. Orrexegatik pozkarri da, begiak urteburuan atzera itzultzean, dena ezabela galera ikustea.

"Panpin" ikus diteke berriz gure aurren eskuetan. "Gazte" aldizkari trebea eraberritua eta edertua etorri zaigu aurten. Eta emen uste-kabea topatu kalean aspaldiko "Goiz-argi" ura, baiña albistari baten itxuran azia eta zabaldua.

Aurrera dijoazen "Yakin" eta "Laiaketan"-en aldamenean, iru-

garren bat, Villaro'ko Sakramentinoen "Arnas" agertu zaigu, malkar eta elkor itxurako lur aberatsak lantzerari ere.

Azkenik mintzatzen asi zaigu luzaroan ixilik egon den Jesus'en Lagundiaren "Jesus'en Biotzaren Deya", Olabide eta Orixe'ren ondorengoek ornitua eta zuzendua.

Bijoakie guztiei, aipatu ditugunei eta ezitugunei, gure zorion-agurrik gartsuena urteburu onetan.

L. MITXELENA.

GONCOURT-SARIA DEIA TA...

Aldizkari honen irakurleek ba dakite noski zer den Goncourt-saria: Edmond de Goncourt frantzitar eleberrigilleak bere ordenuan hala erabakirik eta dirua hortarako utzirik, Goncourt-Akademia deritzaien idazle-batzarrak urtero ematen dio sari bat, auteskunde baten ondotik, irudimenezko lanegin bat delako urtean argitara erazi duen idazle berriren bati. 1905-garren urteaz geroztik hala sariztatuak izan dira frantzeseko idazle gailen zenbait—eta hain gailenak ez zirenak ere... Ezen urteko sariduna aukeratzean ez da kontuan artzen zein erritakoa den haren lana frantzesek idatzirik dagoen ber, eta horren-gatik, jatorrizko Frantzitarrez gailena, atzerritar batzuek ere saria jaso dute bein baiño geiago, batez ere azkenengo urteotan, bai ta heien artean, frantzesaren lehen izkuntza ez izaki, nolazpait zera-biltzenak ere. Esaterako, joan den urtean Schwarz-Bart (on dizutela!) delako batek zuen jaso *Le Dernier des Justes* eleberria gatik, "Zuzenetako Azken" hori ez frantzes zuzenean baiñan mordollo batean idatzirik izan arren. Halaz ere Frantziako intelektual ispiritu zabalek gogo onez onartu zuten Goncourt-tarren aukeratzea; alabaiñan Schwarz-Bart hori Judua da, haren liburuak polonitar *ghetto*-etako sineskeria bat du gaitzat eta, dakizuten bezala, Frantzian (eta Gaullian halaber) on ta edertzat dauzkate zuzenka edo zeriarka Israeldik datozen jende ta gauzak oro: Goizerritik argia...

Aurten, Rumaniatik iges etorritako VINTILA HORIA eleberrigilleari eman zioten Goncourt-saria, Azillaren 21-ean, *Dieu est né en*

exil ("Jainkoa erbestean jaio da") bere liburua gatik. Hau ez da noski frantzes txit jori ta akats-gabekoan idatzia, baiñan tira! azken urteotako saridun batzuekin parekatuz Horia ez da hain gaizki ateratzen... Liburuaren gaiaz den bezainbatean, ez-oitua ta gogamen-eragille dela esan ditek e haren alde, besterik ez ba da ere: Ovidi latin poetaren egunkari ezkutua bailitzakean ematen du egilleak, poetak bere "Ars amatoria" lizuna zela kausa Kaisarren aginduz Geten lurraldera desterraturik zegoenean idatzitakoa; eta kontatzen da bertan nola, Geta basoi monoteista zintzoekin ibilliz eta Beth-Lehemen gertatutako sendagille grezitar metafisikazale batekin itz egiñik, emeki emeki Erromako siñeskeria ta lizunkeriak arbuatuta jainko bakar berriaren billa asten den Ovidi.

Aldi hontan ere frantzitar intelektual ispiritu zabalek ontzat artuko zuten bear bada Goncourt-Akademiaren aukeratzea, naiz —haren liburutik ageri denez— Vintila Horia ez den Judua baiñan kristaua. Dena dela, jakifia zen "zigor-zelai" batean egona zela Rumanian eta horrengatik aintzin-iritzi bat da zuketen haren alde, Judu kristautu bat zela alegia... Beste puntu bat ba zen haren onetan: Daniel-Rops Judu katoliko ospetsuak egin zion itzaurrea haren eleberriari... Baiñan, saria banatu eta bereala, André Wurmser Judu komunistak salatu zuen "L'Humanité" komunisten egunkarian Horia izugarrizko gaizkille bat zela: eskuindarra, eta, geiago dena, *nazi*-en adiskide izandakoa, eta, geiena dena —horresco referens—, Juduen etsaia. Gure intelektual ispiritu zabalok arritu ta txunditu: Juduen zela ez izatea, nola al liteke? Bertan kontuak eskatu zizkioten idazleari.

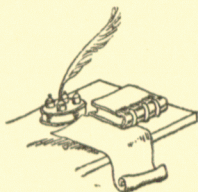
Horiak erantzun zuen egiaz eskuindarra zela; ez zuen ukatzen Alemanen aldeko artikulu bat edo beste eman zuenik Rumaniako kazetetan; nazional-sozialistetakoa izan zelako salakuntza, ordea, ez zuen onartzen: aitzitik, Codreanu-ren "Burnizko Zaindari"-en politikaren kontrako gertatu zen, eta Alemanek berek bein giltzapean sartu zuten. Bestalde, haren aukeratzeak sortu zituen nahaspil ta iskanbillak zirela eta, Goncourt-saria ukatzen zuela zioen. Eta Goncourt-Akademiako burges onek, Wurmser baten alderdikide ta odol-kideak ez sumindu naian, onartu dute ukatze hori: aurten ez da Goncourt-saririk izango, beraz —beranduegi da alabaiñan idazle frantzes-hebreutar bat aukeratzeko— baiñan Frantziako intelektual judu edo kristauak, komunista edo zernai-istak, jabalduak eta zoartuak ditugu. Hori zen bearrezkoena.

Denek dakitenez, Frantzia libertatearen jaioterrria da—Matxinada Aunditik hona beintzat (beren libertateak orduantxe galdu zituzten erri ta jendakiak kontuan artzen ez ba ditugu, hala nola Zuberoa, Lapurdi ta Be-Nafarroako Euskaldunak...), eta horrengatik beren biotzeko erriari bezala begiratzen diote mundu guztiko liberalek, bai eta mugaz

bestaldeko Euskalerritar zenbaitzuek ere: ez al du Frantziako oiñarri-legeak berak erabakitzen gizon guztiak berdin direla ta guztiek beren iritziak —fedeari edo politikari dioazkionak ere— zaintzeko ta zabaltzeko zuzen berdiña daukatela? Baiñan “auzoko eltzea urrez, urbildu eta lurrez...” Hemen gaudenok ba dakigu itz aundi horiek ez direla Ebanjelioko egiak bailirakean artu bear. Besteei ere erakutsiko al die Vintila Horiari gertatuak (kasu bat baizik ez da eta dotzenaka aipa nitzazke horrelakoak) geu Frantzian libre gerala, beste erresumetan bezala, geronen iritzi bereziak eukitzeko, erriko buruzagien iritziekin bat datozenean. Bestela ez. Eta Frantziako buruzagien iritzia hauxe da: baldin gizon guztiak berdin ba dira, Juduak besteak baiño *berdiñago* dirade.

JON MIRANDE.

Pasiren, 1960. 12.10.

TORIBIO ALZAGA TEATRO-SARIA 1961

Bizkaiko Ahorro Kaxak zortzi milla pezetako sari bat sortua du Euskaltzaindiari lagunduaz. Sariaren oinarrriak auek dira:

- a) Edozein euskalkitan idatzi ditezke teatro-lanak.
- b) Gaia nai dan bezelakoa izan diteke, eta lanak norberak egiña izan bear du eta ez beste izkuntza batetik itzulia.
- d) Gutxienez ordu bete iraun bear izango du eta ekitaldi bi izan. Izkribuak makiñaz idatzita bialdu bear dira, alde bakar batetik eta lerro-une bat utzirik, folio tamañuzko orrian (31,50×22 gutxi gora beera).
- e) Sari bakar bat baizik ezta izango, zortzi milla pezetakoa eta zatitu eziña.
- f) Saria, gabe gelditu diteke egoki iruditzen bazaie batzarrekoei.
- g) Batzarrea Bizkaiko Ahorro-Kaxak izendatuko du Euskaltzaindiaren eskabidez lanak bialtzeko epea bukatu ondoan. Batzarrean Bizkaiko Ahorro Kaxaren ordezkari batek parte artuko du.
- h) Lanak Euskaltzaindira bialdu bear dira (Ribera, 6—Bilbao) 1961-gko. uztaillaren 20-a baiño leen. Lema batekin firmatu bear dira, eta lemaren giltza sobre itxi batean bialdu bear da.

DOMINGO AGUIRRE NOVELA SARIA

Bizkaiko Ahorro-Kaxak zortzi milla pezetako sari bat sortua du Euskaltzaindiari lagunduaz. Sariaren oinarriak auek dira:

- a) Edozein euskalkitan idatzi ditezke novelak.
- b) Gaia nai dan bezelakoa izan diteke, eta lanak nor berak egiña izan bear du eta ez beste izkuntza batetik itzulia.
- d) Izkribuak makiñaz idatzita bialdu bear dira, alde bakar batetik eta lerro-une bat utzirik, folio tamañuzko orrian (31,50×22 gutxi gora beera) gutxienez 150 folio dituala.
- e) Sari bakar bat baizik ezta izango, zortzi milla pezetakoa eta zatitu eziña.
- f) Saria, gabe gelditu diteke egoki iruditzen bazaie batzarrekoei.
- g) Batzarrea Bizkaiko Ahorro-Kaxak izendatuko du Euskaltzaindiaren eskabidez, lanak bialtzeko epea bukatu ondoan. Batzarrean Bizkaiko Ahorro-Kaxaren ordezkari batek parte artuko du.
- h) Lanak Euskaltzaindira bialdu bear dira (Ribera, 6—Bilbao) 1961-gko. uztaillaren 20-a baiño leen. Lema batekin firmatu bear dira, eta lemaren giltza sobre itxi batean bialdu bear da.

Euskal-Sariketea amar urtetik amabost urterako neska-mutil bizkaitarrentzat

1. Euskaltzaindiak sariketa bat iminten dau Bizkaiko neska-mutilentzat. 1961-gko. maiatzean egingo da adierazoko dan egun batean. Izenak bialtzeko epea amaituten dan orduan amar urtetik amabost urtera izan bear dira. Zimentarriak oneik dira :

2. Sariak izango dira :

a) Amabi urtetik amabost urtera dituezanentzat : 600 pesetako sari bat ; bi 400 pesetako ; 350 pesetako bat ; iru 300 pesetako ; bost 250 pesetako ; sei 200 pesetako ; eta sei 150 pesetako.

b) Amar urtetik amabi urtera dituezanentzat : 500 pesetako bat ; 400 pesetako bat ; 350 pesetako bat ; bi 300 pesetako ; iru 250 pesetako ; lau 200 pesetako ; lau 150 pesetako. Sariez gaiñera diplomak be emongo jakiez, bai neska-mutillai eta bai gertetan dituezanai be.

3. Sariketea esamiña bat euskeraz egiñik erabagiko da, eta gaiak izango dira :

a) Gitxienez kristiñau-dotriñako otoitzak jakin bear izango dira.

b) Gitxienez sei bertso-sorta desbardin gura dan bozean buruz kantetan jakin bear da. Euskaltzaindiak 1960 urtean argitaratuta dagoen *Euskal-kantak* liburutik ikasi leitekez gura direanak, baiña beste edozein liburu edo bertso paperetik ikastea bardin da. Esamiña-egunean zeintzuk dakizan esan bear dau bakotxak esamiñatzaillak guztietatik bat aukeratu daien itanduteko.

d) Esamiña-egunean bertan emongo dan *Kresala* novelatik zerbait irakurri ostean irakurri danaren kontua emon bear izango da. Urte osoan al dan guztia irakurtea komeni da.

e) Esamiña-egunean diktadu bat egingo da eta alegiñak egin bear izango dira erratu barik idazten. Orretarako egokia izango da urte osoan kristiñau-dotriñatik edo beste edozein liburu errazetik bein da barriro kopietan ekitea oituteko.

f) Gura dan ipuin bat idatzi bear izango da buruz. Bakotxak bere etxean aukeratu bear izango dau eta ikasi, eta alegiñak egin bear dira albait-eta-onena izan daiten aukeratuten dana.

g) Esamiña-egunean gai bat emongo da aren gaiñean bakotxak zerbait idatzi daien. Gaia itaun batzuri erantzutea izango da bakotxaren zuertasuna neurtzeko.

4. Esamiñatzaileak Euskaltzaindiak izentauko ditu egingo dan eguna adierazoten dauenean.

5. Izenak 1961-gko. aprillaren 30-erarte artuko dira Euskaltzaindiaren etxean (Academia de la Lengua Vasca—Ribera, 6—Bilbao). Izena, deitura bi, bizilekua eta jaioteguna adierazo bear dira.

